

ŘÁD MĚSTSKÉ VÁHY (WAG ORDNUNGE)

Základní údaje

Název:	Řád městské váhy (Wag Ordnunge).
Datum:	1599
Uložení:	Státní okresní archiv Olomouc, fond: Archiv města Olomouc, Knihy, inventární č. 93, signatura 806.
Rozměry:	14,0 x 44,0 cm
Dochování, jazyk:	originál, zápisy psány jazykem německým.
Psací látka, vazba:	Psací látkou městské knihy Řád městské váhy je papír. Její vazba je renesanční, na čtyři vazy. Tvoří ji tenké dřevěné desky potažené tmavou kůží zdobenou slepotiskem.

Charakteristika knihy

Řád městské váhy je v příslušné archivní pomůcce zařazen mezi knihy městského zákonodárství do nižší série pro právní knihy a statuty.¹ Kniha zahrnuje řád pro městskou váhu (Wag Ordnunge) s výslovným určením poplatků pro vážení, nakládání a skládání zboží, nařízení o povinnostech vážných a mýtní řád (Maut Register) obsahující soupis mýtních poplatků pro město Olomouc.

O písmu a písářích knihy

Sledovaná městská kniha je celá psána německým novogotickým písmem kresleným (frakturou), což je rarita, protože zmíněné písmo bývalo většinou využíváno jako písmo vyznačovací pouze pro psaní různých titulních listů či nadpisů. Vzhled písma vykazuje výraznou podobnost s obdobným druhem písma, vytvořeným v prostředí norimberské písářské školy.²

K typickým projevům kaligrafie norimberské školy patří zejména ozdobná iniciála W na nečíslovaném titulním listu. Součástí této kaligrafické iniciály „W“ je skupina majuskul P. W. V. K. Stejný motiv se opakuje jako součást ozdobné osobní značky, která je zakomponována do letopočtu 1599 pod názvem knihy. Značku tvoří kříž, vyrůstající z koule, která spočívá na dvou obloucích lidského srdce. Nad křížem jsou napsány majuskuly P. W. Na heraldicky pravé straně kříže je půlměsíc s lidskou tváří. Na opačné straně je šestcípá hvězda. Pod srdcem jsou připojeny majuskuly V. K.³ Uvedená skupina majuskul obsahuje iniciály jména, dvou příjmení a šlechtického predikátu olomouckého městského písáře, magistra Pavla Košináře ze Všelis (Wsselis), řečeného též Velinský, jako autora textu uvedené knihy.⁴

Výzdoba

Renesanční slepotisková vazba je zdobena rámovou kompozicí na předních i zadních deskách. Vnější rám ohraničený vícenásobnou linkou je vyplněn ornamentálním pásem, který je zdoben obloučky s palmetami. Následující rámy jsou vyzdobeny válečkem s esovitou úponkou a válečkem s maureskovým pásem. Do rámu je začleněno několik vložených horizontálních polí, která jsou buď zcela prázdná, nebo zdobená dvěma překříženými linkami. Na deskách jsou zbytky kování dvou spon. Vazba je poškozená, protože má odtržené přední desky. Knižní blok je však zachovalý. Kniha je paginována dobovými arabskými číslicemi. Titulní list je nečíslovaný.⁵

Jak již bylo uvedeno, sledovaná městská kniha je psána německým novogotickým písmem kresleným (frakturou). Okázalou formou zaujme na první pohled zejména iniciála „W“ na titulním listu knihy, jejíž vzhled vykazuje s obdobnou kaligrafií, vytvořenou v prostředí norimberské písářské školy, nepochybnou podobnost. Pro iniciálu je příznačná ornamentální výzdoba tvořená kombinací vegetabilních rozvilin ve formě stínovaných zvlňných tahů a geometrických průpletů v podobě

symetrického mřežování. Základní strukturu písmene, tvořenou výraznějšími ornamentálními tahy, připomínajícími krajku, obklopují tenčí tahy v podobě vlnovek, zavinutých na svých koncích do spirál.

Kaligrafická fraktura, podobná německému novogotickému písmu kreslenému norimberského písařského mistra Wolfganga Fuggera, představuje jedinou výzdobu rukopisu. Kromě drobných odlišností je základní duktus Košinářových minuskul fraktury shodný s norimberským vzorem. Při tvorbě grafémů působí Košinářův písemný projev uvolněněji než Fuggerovo písmo. Košinářovy majuskuly fraktury tak stojí poněkud blíže polokurzivnímu duktu než vzorové písmo norimberské školy. Tato nejednoznačnost je však pro mladší období vývoje německého novogotického písma typická, protože základní druhy tohoto písma nebyly tehdy ještě zcela vyhraněny.⁶

Popis obsahu knihy:

Jak již bylo uvedeno, zahrnuje sledovaná městská kniha na paginách 1–6 řád pro městskou váhu (Wag Ordnunge) s výslovným určením poplatků pro vážení, nakládání a skládání zboží, na paginách 7–8 nařízení o povinnostech vážných a na paginách 9–51 mýtní řád (Maut Register) obsahující soupis mýtních poplatků pro město Olomouc. Paginy 52–89 jsou nepopsané.⁷

Poznámky:

1) Vladimír Spáčil: *Archiv města Olomouce. Knihy, 1343–1945 (1953), I. díl.* (Inventář). Olomouc 1978, s. 2, 86.

2) Bohdan Kaňák: Několik úvah nad systémy třídění německého novogotického písma ve vybraných písařských učebnicích 16. století aneb „welche und wievil buchstaben aus einer suprficies gezogen ...“ In: *Pomocné vědy historické v současné historiografii a archivnictví*. Bláhová, Marie – Holá, Mlada – Woitschová, Klára (eds.), Praha 2017, s. 282–292, 344–345.

3) Bohdan Kaňák: Olomoucký písař magistr Pavel Košinář Velinský ze Všelis a jeho fraktura z konce 16. století. In: *Paginae Historiae 27/1. Sborník věnovaný jubileu PhDr. Evy Drašarové, CSc.* Praha, Národní archiv, 2019, s. 131–133.

4) Vladimír Spáčil: *Písaři a kanceláře města Olomouce do roku 1786*, Olomouc 2001, s. 242–243.

5) Bohdan Kaňák: C. d. Olomoucký písař, s. 131.

6) Bohdan Kaňák: C. d. Olomoucký písař, s. 137–138.

7) Miloslav Čermák: Mýtní a vážní řád města Olomouce z r. 1599. In: *Okresní archiv v Olomouci 1979*, Olomouc 1980, s. 108–113.

Bohdan Kaňák